

Damien Hirst och medicinen

Dödens fysiska omöjlighet en symbol för vår vilja att leva

Konstnären Damien Hirsts verk »For the Love of God« är en reproduktion av ett kranium tillverkad av 8 601 diamanter för ett värde av ca 14 miljoner engelska pund. Referensen till skallen som symbol för döden i det klassiska måleriet är uppenbar. Men i stället för att inspirera till resignation inför det jordiska livet är konstverket en kärleksförklaring till den mänskliga önskan att besegra vår egen död. »Ett dra åt helvete till döden«, som konstnären själv uttrycker det [1], fullt medveten om naiviteten i sin protest. Men det är just elementet av barnsligt trots som gör konstverket personligt och utelämnande. Också genialt?

Damien Hirst är tillsammans med Lucian Freud den absolut högst värderade nu levande konstnären i världen. I sitt konstnärskap återkommer han ständigt till medicinen. Hirst är besatt av människans förhållande till sin dödlighet, och ingenstans i vårt moderna samhälle ser han detta tema så närvarande som i den medicinska professionen och vetenskapen. Med Hirsts livsfilosofiska perspektiv blir högst vardagliga objekt eller händelser från sjukvården laddade symboler och metaforer – en effekt som Hirst använder sig av när han fyller prestigefyllda gallerier med medicinskåp, histopatologiska preparat, kirurgiska in-

strument, bilder från obduktionssalar och rättsmedicinsk dokumentation. För en medicinare är det onekligen spännande att se arbetsredskap förvandlade till trendig mångmiljonkonst, ungefär som att se någon av de många glorifierande TV-serierna i sjukhusmiljö.

»Hymn« exempelvis är en noggrann kopia av en anatomisk docka för barn, »Young scientist's anatomy set«, men gjuten i brons och cirka fyra meter hög. Skulpturen är onekligen kolossal, referensen till klassisk grekisk konst är tydlig. Människans strävan mot gudomlighet tycks närmast uppfylld, men den blottade anatomin och likheterna med plastförlagor och leksaker gör misslyckandet uppenbart. I »The last supper« har namn på maträtter ersatt namn på läkemedel på etiketterna. Farnaka är Kristi nya kött och blod, vår nya frälsning. I konstnärens ikonografi har tabletten en särställning. De industriellt skapade, opersonliga objekten är perfekta metaforer för naiv förtröstan men också för en framgångsrik strävan. »Jag gillar piller, för de är en lösning på problem. De representerar en ny gud. Tidigare bad vi, nu tar vi piller. Om du går i kyrkan tar du nattvarden och dör i alla fall, men i stället tar du ett piller från ett läkemedelsföretag och så får du leva« [2]. Att läkemedelsindustrin – enligt många

DAMIEN HIRST, konstnär och multimiljonär, ägnar läkekonssten mer än en tanke i den kollektion av sina konstverk som auktioneras ut på Sotheby's i London. Hirst flörtade med anatomin redan som yngre, på vilket denna bild är ett bevis.

Foto: Scanpix

KRANIUM AV DIAMANTER

Ett kranium tillverkat av 8 601 diamanter för ett värde av 14 miljoner engelska pund. För upphovsmanen, Damien Hirst, är konstverket »en kärleksförklaring till människans önskan att beseгра sin egen död«.

Foto: Scanpix

»HYMN«

är en fyra meter hög skulptur, en exakt kopia av »Young scientist's anatomy set« för barn. Den påminner oss om livet före döden och dess förutsättningar. Bilden i mitten.

Foto: Scanpix

»DÖDENS FYSISKA OMÖJLIGHET«

heter konstverket som består av en bassäng med en 4,3 meter lång tigerhaj i formalin. Bilden till höger.

Foto: Scanpix

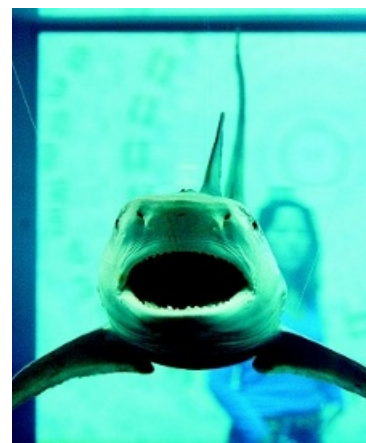
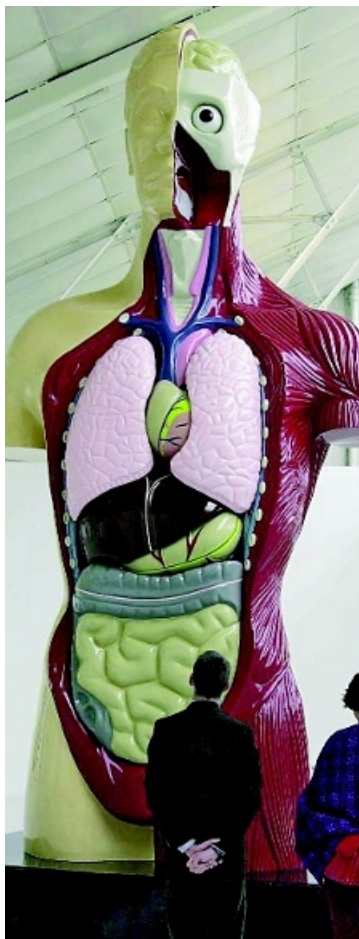
en cynisk profitör av just vår rädsla inför döden – är den faktiska producenten av produkterna leder oss ännu djupare in i det mänskliga moraset, likaså vetenskapen att mänsklighetens tillgång av de livräddande medicinerna är högst ojämnt fördelad.

Hirst, född 1965 i Bristol, är den främsta representanten för en grupp brittiska konstnärer kallade YBA eller Young British Artists. Man arbetar med så kallad konceptuell konst, där konstverkets utformning är helt sekundär till den bakomliggande idén. Detta ger konstnären stor frihet och är även ett sätt att ifrågasätta det traditionella konceptet, som på sätt och vis bygger på ett tilltalande utförande. YBA uppfattas av många fortfarande som provokativa, trots att gruppen numera tillhör konstetablissemangen. Några är medlemmar i Royal Academy of Arts, andra (bl a Hirst) har tilldelats Turnerpriset, Storbritanniens mest prestigefyllda utmärkelse för konstnärer.

Att kritisera medicinen för att den är ett naturvetenskapligt och positivistiskt försök att kontrollera omvärlden är på intet sätt nytt, särskilt inte inom kultur- eller konstvärlden. Här skiljer sig Hirst i det att han visar två sidor av myntet. Döden är mänsklighetens stora sorg, och allt som kan betvinga den är någonting positivt, om än i förlängningen omöjligt. Att ta sig an utmaningen att beseгра sjukdom och död blir till en djup och rörande manifestation av människans vilja till liv. Läkekonsten, såväl i dess begränsningar som i dess möjligheter, är för Damien Hirst en hyllning till människan och livet.

På samma sätt som Hirst har en livsfilosofisk syn på medicinen, så ser han även på vetenskapen i stort: »Det finns fyra viktiga saker i livet: religionen, konsten, kärleken och vetenskapen, och just nu är det vetenskapen som vi tror ska ge oss svaren ... Folk uppfattar vetenskap och religion som skilda saker, den ena kall och den andra varm och emotionell. Till detta vill jag lägga det metafysiska perspektivet på vetenskapen« [3].

Den närhet som Hirst uppfattar mellan religion och den medicinska vetenskapen avspeglas i hans verk, där begrepp och symboler lånas från det ena området till det andra. Hirst uppfattar sig själv som

ateist men återkommer ständigt till religionen i sitt skapande, sannolikt för att vi trots den utbredda sekulariteten i västvärlden berörs starkt av just religiösa, speciellt kristna, symboler. Han anspelar också effektivt på klassisk bildkonst, där det kristna temat alltid har dominerat. Konstverken »The last supper« och »For the love of God« är två exempel.

Föga förvånande har kritiken varit stark och är det i viss mån fortfarande. Är Hirsts konst egentligen helt banal? Är den bara ett sätt att

skapa uppmärksamhet och driva orimlig prissättning? Och den självklara frågan: Är döda djur och tabletter i hyllor överhuvudtaget konst? Om man accepterar Hirsts lekfulla och explicita formspråk har han absolut något att säga oss alla. En medicinare återfår ett utifrånsperspektiv som inte bara handlar om en kritisk analys av vår verksamhet utan också påminner oss om varför vi valt detta yrke. Dessutom tycker åtminstone jag att det faktiskt ger uppmuntran och förtröstan i en ibland svår yrkesvardag.

Det går inte att skriva om Hirst utan att nämna »The physical impossibility of death in the mind of someone living«, hans kanske mest bekanta verk. Objektet från 1991 består av en 4,3 meter lång formaliserad tigerhaj i en 2 x 2 x 5 meter stor genomskinlig tank, nu deponerad på Metropolitan Museum of Art i New York. Tigerhajen är enligt den allmänna föreställningen ett av våra farligaste djur och representerar styrka, aggressivitet och dominans. Att ställa ut den i ett slags dödens akvarium är en markering av konstnärens kapacitet, och en kommentar till konstnärligt skapande. Titeln slår an en annan ton. Hajen blir en symbol för vår vilja till liv, formalinet för vårt oundvikliga öde.

Alexander Frizell Santillo

ST-läkare i psykiatri
Universitetssjukhuset i Lund

LÄS MER Referenslista <http://ltarkiv.lakartidningen.se>